

Asia: VN/14277/2025

Lausuntopyyntö hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne ehdotetuista hyte-kertoimen indikaattorien tavoitearvoista (3 §) ja laskentatavasta (3 a §)?

HYTE-kertoimen osalta tavoitearvojen asettaminen on kannatettava muutos. Prosessi-indikaattoreiden osalta olisi syytä harkita, voitaisiinko tavoitearvoja asettaa myös muille kuin MPR-rokotuskattavuutta kuvaavalle indikaattorille.

Alkoholinkäytön mini-interventioindikaattorissa asetetaan minimiarvo kyselyiden määrälle, joka on syntyneiden lasten lukumäärä. Minimiarvon asettaminen on kannatettavaa ja sen käyttöä myös muiden indikaattoreiden osalta tulisi harkita. Minimiarvon perusteena olevaa syntyneiden lasten määrälle tulisi miettiä vaihtoehtoisia perusteita. Minimiarvojen asettamisen ja laskentatavan kehittäminen odotetaan kehittävän HYTE-kerrointa oikeudenmukaisempaan suuntaan.

Yleisenä huomiona todettakoon, että HYTE-kertoimeen liittyvä indikaattorit ovat merkittävässä määrin riippuvaisia kirjaamis- ja tilastointikäytännöistä sekä käytettävästä lähdeaineistosta, joka voi johtaa osaoptimointiin ja epäoikeudenmukaiseen rahoitustoteumaan. Lähdeaineiston laatuun ja laskentaperusteisiin tulee kiinnittää enemmän huomiota.

Tulosindikaattoreiden osalta huomionarvoista on, että hyvin pienet absoluuttiset muutokset tilanteessa voivat vaikuttaa merkittävästi saatuun pistemäärään. Laskentatapaa olisi syytä jatkossa kehittää niin, että se huomioisi paremmin todellisen muutoksen suuruuden sekä ottaisi huomioon, onko muutokselle asetettavissa rajat, jolloin sillä voidaan todeta olevan merkitystä väestön hyvinvoinnin ja terveyden näkökulmasta. Toivottavaa on, että tulevaisuudessa rahoitusmalli huomioisi entistä paremmin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaiskuvan.

2. Huomionne ehdotetuista pelastustoimen riskikertoimen tekijöistä ja niiden painokertoimista (4 §)?

Asetukseen esitettyä muutosta voidaan pitää perusajatukseltaan kannatettavana, koska sen seurauksena rahoitus kohdentuu aiempaa enemmän riskeihin. Kuitenkin painokertoimien perustelut puuttuvat kokonaisuudessaan. Kuvaavatko esitetty painokertoimet muodostuvaa riskitekijää?

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos pitää erityisen tärkeänä että, jos ruudussa on pelastuslain (379/2011) 48 §:n nojalla laadittava erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoinen pelastussuunnitelma, tulee sen painokerroin olla korkeampi kuin esityksessä mainittu 2. Pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta esimerkiksi UPS kohteen aiheuttamat riskit voivat olla korkeammat kuin 800 vuodepaikkaa, jonka painokertoimeksi on esitetty 5. Myöskään öljyntorjuntaveneen ulkoiset mitat eivät voi olla rahoituksen peruste, sillä veneen ulkoiset mitat eivät kuvaa riskitasoa.

Asetuksen muutoksista aiheutuvista muutoksista pitäisi olla laadittu vaikutustenarviointi, koska ne tulevat jakamaan pelastustoimen riskiperusteista rahoitusta erilailla aiempaan verrattuna.

3. Muut mahdolliset huomionne asetuksesta?

Hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmää tulisi arvioida ja kehittää kokonaisuutena, turvata rahoituksen pitkäjänteinen ennakoitavuus ja tunnistaa myös tilanteet, joissa rahoituksen niukkuus, sen tosiasiallinen kohdentuminen ja hyvinvointialueille muodostuneet alijäämät yhdistettynä talouden tasapainottamisvelvollisuuteen muodostavat selkeän riskin palvelujen turvaamiselle hyvinvointialueilla.

Hyvinvointialueiden kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että rahoituksen määräytymisessä kyettäisiin käyttämään mahdollisimman ajantasaista tietoa, jolloin kytkös toteutuneen toiminnan ja sen perusteella määräytyvän rahoituksen välillä olisi mahdollisimman tiivis ja vuosittaisten muutosten merkittäviä vaihteluja ei pääsisi muodostumaan. Nyt aikaviive toteutuneesta toiminnasta siihen, kunnes toiminta vaikuttaa rahoitukseen, on liian pitkä.

Rahoitusjärjestelmän uskottavuuden kannalta tärkeää, että rahoituksen kohdentamisperustana käytettävä lähdeaineisto on mahdollisimman ajantasaista, kattavaa ja laadukasta eikä perusteettomia rahoituksen vuosikohtaisia vaihteluja pääse syntymään aineiston heikon laadun vuoksi. On välttämätöntä, että hyvinvointialueiden toimittamien tietojen oikeellisuus on samalla tasolla alueittain. Tämä tulee rahoittajan toimesta varmistaa. Rahoitukseen vaikuttavien kirjaamis-ym. ohjeiden tulee olla täysin yksiselitteisiä.

Helin Anu
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue